

תקרית לילית על ציר אבו-עגילה בואכה אל-עריש
מבצע 'חורב' (מבצע 'ע') – דצמבר 1948
מאת: יהודה בן-צור

בסוף דצמבר 1948 כבש גדוד 'הפשיטה' הממוכן של חטיבת הנגב – הגדוד ה-9 של הפלמ"ח - את מתחם אבו-עגילה החולש על הציר המוביל לתעלת סואץ, לאחר שפלוגת הרגלים של 'ברן' השתלטה בקרב לילי על המשלטים החיצוניים שהגנו על הגישה למתחם. במבצע זה הייתי מפקדו של זחל"ם עליו הורכב להביוור, פרי פיתוח של חיל המדע שהוקם במהלך מלחמת העצמאות, שטווח האש שלו הגיע לכ- 100 מ'.

בערבו של יום, שהיה גדוש פעילות ואירועים – התקפת מטוסי Spitfire מצריים על המתחם, הדיפת "ניצני" התקפת נגד מכון אל-עריש, ניסיון השתלטות על שדה תעופה מצרי בציר המוביל לסואץ והשתלטות על מטוס קרב מצרי בשדה התעופה של אל-עריש – נאסף הגדוד "מסביב למדורה" ושמע את המג"ד, חיים ברלב, מודיע שהוטל עלינו להחזיק במתחם עד שגדוד חי"ר יבוא להחליף אותנו. בשל העייפות המצטברת פרשתי לפני סיום המפגש לאהל הסיירים ועד מהרה נרדמתי.

לא חלפה חצי שעה ומישהו העיר אותי ב"ברוטאליות". המשימה שהוטלה עלי הייתה להציב 'מחסום' על הציר המוביל לאל-עריש כ-10 ק"מ מערבית לאבו-עגילה. הכוח שהועמד לפקודתי כלל את זחל"ם הלהביוור עם 7 לוחמים וכתת-חרמ"ש מורכבת מעולים חדשים מבולגריה בפקודו של 'חית הנגב' פפו¹, רכובה על קומנדקר. בתדריך הקצר נמסר לי כי בין אבו-עגילה לאל-עריש אין כוחות אחרים שלנו, למעט כוח קטן של חטיבת השריון בפקודו של 'הזקן', יצחק שדה, המנסה לחלץ טנק קרומוול שאיבד שרשרת. כשכוח זה יסיים את משימתו – בסביבות שעה 22.00 – יעבור על פניכם מזרחה לאבו-עגילה, כל המגיע ממערב, יש להתייחס אליו כאל אויב.

כשהגענו לאזור החסימה, החנינו את הרכבים בצד הכביש, הזחל"ם בראש והקומנדקר מאחוריו. פפו פרש את הכתה בניצב לרכבים והורה להם, בבלייל שפות, שהעיקרית הייתה לדינו, להתחפר בשוחות אישיות והוא עצמו התמקם על מושבו ברכב והנהג, איתן (בן 16.5) השתרע מאחוריו בקומנדקר והתכסה בברזנט. את משימת התצפית – כמקובל במארבים, אחד ער והשאר ישנים - החלטתי להטיל על הלוחמים בזחל"ם. קבלתי על עצמי להיות הראשון והתמקמתי על מושבו של הנהג.

עד מהרה נרדמו כל אנשי הכוח והנחירות סייעו לי במידת מה שלא להירדם. לפתע גיליתי אורות של מכונית מתקרבת. הפעלתי את קוד האורות המקובל – 4 נצנוצים שפירושם יום רביעי בשבוע – ונעניתי בהתאם. התברר שהייתה זו משאית של חטיבה 8. שאלתי את הנהג איך מתקדמת עבודת החילוץ והוא השיב שהעבודה תסתיים אולי רק לפנות בקר. ידיעה זו – שמשמעותה המעשית הייתה, שהמחסום שלנו מיותר – הורידה ממני במידה מסוימת את המתח. מאותו רגע נלחמתי בעייפות ומפעם לפעם התעוררתי כשראשי נחבט בהגה הזחל"ם.

הזמן זחל באיטיות. בהתאם למקובל לא קבעתי שעות משמרת קבועות וסיכמנו שכל אחד "ימשוך" כמה שיוכל ויעיר את הבא אחריו. החלטתי "להחזיק מעמד" שעה וחצי, כשלפתע שמעתי מאחורינו זעקות-אימה של פפו: "נמרוד, נמרוד", מלוות בחרחרורים לא ברורים, ששידרו סכנה. כשירדתי מהזחל"ם ע"מ לברר במה העניין (בכוח שלנו לא היה איש בשם נמרוד) גיליתי באמצע הכביש, במרחק מטרים ספורים ממני, דמות אדם. שאלתי "מי זה?" ובמקביל נשאלתי בערבית "מן הדא" ? ומיד נורתה ירייה שחלפה ליד ראשי. נאלצתי

¹ אחד הלוחמים בכתה של פפו היה יוסף אשכנזי (שגם נקרא פפו), אביו של הרמטכ"ל גבי אשכנזי

להסתובב כלפי הזחל"ם ע"מ לשלוף את הרובה שלי שהיה על מושב הנהג והוריתי לאחד הלוחמים אלי אורן – היחידי שהתעורר למשמע הירייה – לבדוק את פשר זעקותיו של פפו שנמשכו כל אותה העת ופתחתי באש לכוון הדמות שהחלה להימלט מערבה ונבלעה בחשיכה.

אלי גילה את פפו יושב על מושבו בקומנדקר נלחם על חייו – פשוטו כמשמעו – עם חייל סודני גבה קומה, שניסה לחנוק אותו באמצעות הרובה שלו. אלי חבט בסודאני בקת הרובה שלו ובסיוע של פפו, שהשתחרר מפיתת הסודני, הכריעו אותו בקתות רובים ארצה על הכביש.

הערכנו, ששני הסודנים היו מהכוח המצרי שניגף באותו בוקר באבו-עגילה ונמלטו דרך המדבר בכוונה להגיע לכוחותיהם. לאחר חשיכה הם עלו על הכביש, בואכה אל-עריש. כשהם גילו את הרכבים שלנו הם הניחו/קיוו שאלו רכבים מצריים והתקרבו לברר זאת. הראשון התקרב לקומנדקר אל פפו – שישן "שנת ישרים" במושב הנהג כשראשו עטוף בכפיה – והעיר אותו כשהוא ממלמל כמה מלים בערבית. כשהתברר לשניהם "מי הוא מי" הצמיד הסודני את רובהו לצווארו של פפו בניסיון לחנוק אותו ופפו, מצדו, תפס את הרובה בניסיון להרחיקו, תוך שהוא זועק, "נמרוד". הסודני השני, שאני נתקלתי בו, נמלט.

לאחר מעשה, שאלתי את פפו מדוע הוא זעק "נמרוד". התברר שהוא התבלבל, כך ניתן היה להבין וקרא לנמרוד אשל (נמרוד אשל נמנה על קבוצת ימאי פלי"ם שכללה את אברהם בן דרור, איתן יעקבסון, מוסא כפרי, ניסן לויתן, אורי שלה, ואנוכי, יהודה "פרא" בן-צור, שהצטרפה במחצית השנייה של שנת 1948 לגדוד ה-9). לא שאלתיו אז ולא ברור לי עד היום מדוע הוא לא הזעיק לעזרה את חיילי הכתה שלו ששכבו בשוחותיהם בקרבת הקומנדקר. סוף טוב – הכול טוב.

נכתב בקיסריה, 24 יולי 2004

בהכנות למבצע, אימון בהפעלת להביוור. משמאל: נמרוד אשל, יהודה בן-צור, המדריך ומפתח הכלי

בעיצומו של המבצע – זחל"ם נושא להביור עם רובה נ"ט בחזיתו (ארכיון צה"ל)
שני מימין: יהודה בן-צור; עומד, שני משמאל: נמרוד אשל;
היתר לא מזוהים (כנראה שאחד מהם הוא המח"לניק אלי קינג, ELIHU KING)